Mültecilik insanlık tarihi kadar eski bir olaydır. Antik Yunan'da Homeros ve Aristoteles

hayatlarının tehlikeye gireceğini düşünerek yıllardır yaşadıkları yeri terk edip başka yere gitmişler. Mutlaka bundan öncesi de vardır ama mültecilik yıllarca tanınmış isimlerle hatırlandı. Tanınmamış ve muhtemelen binlerce olan mülteci ise bilinmedi.

Büyük savaşlar büyük mülteci akınına yol açar, nitekim İkinci Dünya Savaşı'nda da böyle olmuştu. Bu dönemin bilinen mültecileri yine tanınmış isimlerdir: Almanya'yı terk etmek zorunda kalan Frankfurt Okulu temsilcileri Adorno ve Horkheimer gibi. Onlar kadar hızlı davranıp kaçamayan ve Fransa'da Nazilerin eline düşeceğini anlayıp intihar eden Walter Benjamin, Alman edebiyatının büyük yazarlarından Anna Seghers, Bertold Brecht ve çok sayıda adı bilinmeyen diğerleri…

Aradaki yılları atlayıp günümüze gelirsek, mülteciliğin ve genel olarak göçün eskisine göre kolaylaştığını belirtmek gerekir.

Bu saptama ters görünebilir; mültecilik yasaları bütün ülkelerde sertleştiriliyor, sınırlar daha sıkı kontrol ediliyor, Akdeniz ve Ege'de her yıl yüzlerce insan derme çatma deniz araçlarıyla Avrupa kıyısına geçmeye çalışırken boğulup ölüyor.

ABD-Meksika sınırında ise Trump'un alının sıkı önlemleri yeterli görmeyip örnek istediği duvar var ama bir türlü yapılamıyor.

Bunların tamamı doğrudur ve destekleyen başka örnekler de bulunmakla birlikte yine de mülteciliğin eskisine göre kolaylaştığı şu nedenlerle savunulabilir.

Birincisi; mültecilik eskiden bilmediğiniz bir ülkeye, bilmediğiniz bir dilin içine gitmek demekti. 40-50 yıl öncesinde, 1970'li yıllarda bile durum böyleydi ama şimdi değildir.

İnsanlar önceden gitmiş tanıdıklarının bulunduğu ülkelere gitmeyi tercih ediyorlar. Hangi ülkeden gelirseniz gelin yabancısı olmayacağınız bir ülke mutlaka vardır, orada yıllar önce işçi veya mülteci olarak gidip yerleşmiş olanlar vardır. Onların yanına gidebilmek hem kalacak yer bulmak hem de mültecilik işlemlerinin kolaylaşması demektir. Az da olsa çevreniz varsa iş bulma şansınız da artar.

İkincisi; tümüyle yabancı ülke yıllardan beri kalmadı. İnternete bağlanabilen herkes gitmek istediği ülke hakkında bilgi edinebilir; nereden ve nasıl gidilmesi gerektiği konusunda önceden yolculuk yapanlardan bilgi edinebilir.

Dört yıl önce Ortadoğu ülkelerinden çok sayıda insan yaya olarak Avrupa ülkelerine ulaşmaya çalışıyordu. Bu mülteciler için iki şey çok önemliydi: para ve cep telefonu. İlkinin önemi kolayca anlaşılabilir, ikincisi ise önde gidenin karşılaştıklarını geriden gelenlere bildirebilmesi için gerekliydi. Sınırda açık yer bulmak, kapatılmadan oraya yüklenebilmek için sürekli haberleşme büyük önem taşıyordu.

Üçüncüsü; mülteci yasaları değişik ülkelerde hiç durmadan sertleştiriliyor, o kadar ki yakında sertleştirilebilecekleri yer kalmayacak… Bunu aşabilmenin tipik yolu gelinen ülkede orada oturumu ve hatta vatandaşlığı olan birisiyle acele evlilik yapmaktır. Bunun için de çevre gereklidir ve elli yıl kadar önce zor bulunan bu çevre artık daha fazla mevcuttur.

Buradan Türkiye'deki duruma geçecek olursak önemli farklılıklarla karşılaşırız.

Öncelikle dikkat çekilmesi gereken, Türkiye'nin sadece göç veren değil göç alan bir ülke durumuna geldiğidir. Göç alma eskiden beri bulunmakla birlikte son on beş görünür duruma gelmiştir. Dört milyon kadar Suriyelinin yanı sıra, Iraklılar, Afganlar ve Afrika ülkelerinden gelen siyahlar bulunmaktadır.

İlk farklılık Türkiye'de OECD ülkeleri dışından gelenler için iltica yasası bulunmamasıdır. Suriye

ve çevresindeki ülkelerden gelenlerin Türkiye'de ilticaya başvurma şansı bile yoktur. İltica edemezler, sadece "konuk" statüsünde kalabilirler.

Bu insanlar fiilen mülteci olmakla birlikte mülteci statüsüne kavuşma imkanları bulunmamaktadır.

Yakın zamana kadar ülkede en ucuza çalışan ve en zor işleri yapan insanlar Kürtlerdi, bunların yerini Suriyeliler almış durumdadır. Önümüzdeki on yıl içinde ülkede çalışanların yaklaşık yüzde 10'unun bu "yabancılardan" oluşacağı tahmin edilmektedir. Tahmin edilebileceği gibi herhangi bir sosyal güvenceye sahip olmadan çalışmakta ve değişik iş kazaları nedeniyle hayatlarını kaybettiklerinde adları da açıklanmamaktadır.

Değişik kararnamelerle işlerini kaybedenler, haklarında soruşturma açılanlar ya da artık bu ülkede yaşayamayacaklarını düşünenler her yıl değişik yollardan Türkiye'den çıkıp Avrupa ülkelerine geliyorlar. Kesin sayı bilinmiyor ama yıllık olarak 150-200 bin kişinin ülkeden gittiği tahmin ediliyor. Bunların büyük çoğunluğu yüksek eğitim görmüş meslek sahibi kişilerdir. Bunların yerine çevre ülkelerden sürekli yeni insanlar geliyor; ülke bir yandan boşalırken bir yandan da doluyor.

Mültecilik beş yıl öncesinden farklı olarak önemli bir sorun durumuna gelmiştir ama bunun bilincine yeterince varıldığı söylenemez.

Türkiye'nin zengin bir politik mültecilik tarihi bulunuyor ve bu tarih yazılmayı bekliyor.

Hemen her ülkenin böyle bir tarihi bulunmakla birlikte bizimki farklıdır çünkü mültecilik süreklidir. Bir dönem gidenlerin ve politik iltica hakkı alanların bir bölümü daha sonra döner ama bu arada daha fazla yenileri gelir. Türkiyeli mülteci kitlesinin sayısı, dönüşlere rağmen sürekli artıyor ve gidişat bu artışın süreceği yönündedir.

Mültecilik dünyanın her tarafında var, bizde de yoğun olarak var.

12 Eylül'den bu yana 39 yıl geçtiğini düşünecek olursak, önce var olan gerçekliği kabul etmek gerekir. Mültecilik sadece bir ülkeden diğerine gidişi değil, yıllardır yaşanılan yerdeki tarihi de içermektedir.

Bu tarihle yakından ilgilenmenin zamanı fazlasıyla gelmiştir denilebilir.